

Çocuklar İçin Sağlıklı Yeme Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

The Turkish Validity and Reliability Study of the Healthy Eating Self-Efficacy Scale for Children

Esmâ KABASAKAL¹, Umut Ece ARSLAN², Sarp ÜNER², Hande KONŞUK ÜNLÜ², Nazmi BİLİR³, Mahmut Sadi YARDIM⁴, Özgür ARAZ⁵, Terry HUANG⁶, Hilal ÖZCEBE⁴

¹ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Halk Sağlığı Hemşireliği ABD, Ankara, Türkiye

² Hacettepe Üniversitesi, Halk Sağlığı Enstitüsü, Sağlık Araştırmaları ABD, Ankara, Türkiye

³ Halk Sağlığı Profesörü, Ankara Türkiye

⁴ Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

⁵ Nebraska Üniversitesi, İşletme Fakültesi-Lincoln, NE, ABD, Nebraska Üniversitesi Tıp Merkezi, Halk Sağlığı Fakültesi, Omaha, NE, ABD

⁶ Sistemler ve Toplum tasarımı merkezi, Halk Sağlığı ve sağlık Politikası Enstitüsü, New York City Üniversitesi, ABD

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı, çocuklarda sağlıklı yiyecek seçimine dair öz-yeterlik düzeyinin belirlenmesini sağlayacak "Çocuklar için Sağlıklı Yeme Öz-Yeterlik Ölçeği"ni Türkçeye uyarlamak, geçerlik ve güvenilirliğini belirlemektir.

Gereç ve Yöntemler: Metodolojik nitelikteki bu çalışmada Çocuklar için Sağlıklı Yeme Öz-Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe sürümünü uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin dil eşdeğerliği yapılmıştır. Ölçek, Ankara ilinde üç farklı sosyo ekonomik düzeyden seçilen altı okulda 613 öğrenci üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi ile, güvenilirliği test tekrar test korelasyon katsayısı kullanılarak ve iç tutarlılığı Cronbach's alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Ölçek orijinalinde 8-10 yaş grubu kız çocuklarında geliştirilmiş olup bu çalışmada ilköğretim 4.sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır.

Bulgular: Ölçek tek boyut 9 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin orijinalinde Cronbach's alpha değeri 0.62'dir. Bu çalışmada, ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği hem erkek ($\rho=0.541$, $p<0.01$) hem de kız ($\rho=0.553$, $p<0.01$) çocukları için kabul edilebilir düzeydedir. Ölçek her iki cinsiyet grubu için de iyi bir iç tutarlılığa sahiptir (erkek çocuklar için: $\alpha=0.677$ ve kız çocuklar için: $\alpha=0.674$).

Sonuç: Ölçeğin analiz sonuçları orijinal yapıya uyum sağladığı için ölçeğin Türkçe uyarlamasının geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk, Geçerlik ve güvenilirlik, Ölçek, Öz-yeterlik, Sağlıklı yeme

id

KABASAKAL E
ARSLAN UE
ÜNER S
KONŞUK ÜNLÜ H
BİLİR N
YARDIM MS
ARAZ Ö
HUANG T
ÖZCEBE H

: 0000-0001-9305-4363
: 0000-0002-0884-8079
: 0000-0002-9880-8811
: 0000-0003-3572-0254
: 0000-0002-9285-1835
: 0000-0002-4130-8883
: 0000-0003-2951-2301
: 0000-0001-5544-5187
: 0000-0002-0918-8519

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Tüm yazarlar adına, sorumlu yazar çıkar çatışması olmadığını belirtir.

Etik Kurul Onayı / Ethics Committee Approval: Bu çalışmada ulusal ve uluslararası etik kurallara uyulmuştur. Bu çalışmanın yapılması Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (GO 14-429-07) ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve okul yönetiminden idari izin alınmıştır.

Yazarların katkısı / Contribution of the Authors: **KABASAKAL E:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, Çalışma için gerekli literatür taramasında sorumluluk almak, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak. **ARSLAN UE:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, Sonuçlara ulaşmak için planlama/metodoloji belirleme, Araştırma/çalışmanın sorumluluğunu üstlenmek, ilerlemenin seyrini denetlemek, Hasta takibinde sorumluluk almak, ilgili biyolojik malzemelerin toplanması, veri yönetimi ve raporlama, deneylerin yürütülmesi, Sonuçların mantıksal olarak Yorumlanması ve sonuçlandırılması, Çalışma için gerekli literatür taramasında sorumluluk almak, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak. **ÜNER S:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, Sonuçlara ulaşmak için planlama/metodoloji belirleme, Araştırma/çalışmanın sorumluluğunu üstlenmek, ilerlemenin seyrini denetlemek, Hasta takibinde sorumluluk almak, ilgili biyolojik malzemelerin toplanması, veri yönetimi ve raporlama, deneylerin yürütülmesi, Sonuçların mantıksal olarak Yorumlanması ve sonuçlandırılması, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak. **KONŞUK ÜNLÜ H:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, Sonuçlara ulaşmak için planlama/metodoloji belirleme, Araştırma/çalışmanın sorumluluğunu üstlenmek, ilerlemenin seyrini denetlemek, Hasta takibinde sorumluluk almak, ilgili biyolojik malzemelerin toplanması, veri yönetimi ve raporlama, deneylerin yürütülmesi, Sonuçların mantıksal olarak Yorumlanması ve sonuçlandırılması, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak. **HUANG T:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, Sonuçlara ulaşmak için planlama/metodoloji belirleme, Sonuçların mantıksal olarak Yorumlanması ve sonuçlandırılması, Çalışma için gerekli literatür taramasında sorumluluk almak, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak, Yazım ve dilbilgisi dışında bilimsel olarak gönderilmeden önce makaleyi gözden geçirme. **BİLİR N:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, **YARDIM MS:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, Sonuçlara ulaşmak için planlama/metodoloji belirleme, Araştırma/çalışmanın sorumluluğunu üstlenmek, ilerlemenin seyrini denetlemek, Hasta takibinde sorumluluk almak, ilgili biyolojik malzemelerin toplanması, veri yönetimi ve raporlama, deneylerin yürütülmesi, Sonuçların mantıksal olarak Yorumlanması ve sonuçlandırılması, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak, Yazım ve dilbilgisi dışında bilimsel olarak gönderilmeden önce makaleyi gözden geçirme. **ÖZCEBE H:** Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturan, Sonuçlara ulaşmak için planlama/metodoloji belirleme, Sonuçların mantıksal olarak Yorumlanması ve sonuçlandırılması, Çalışma için gerekli literatür taramasında sorumluluk almak, Çalışmanın bütününe veya önemli bölümlerinin yazımında sorumluluk almak, Yazım ve dilbilgisi dışında bilimsel olarak gönderilmeden önce makaleyi gözden geçirme.

Atf yazım şekli / How to cite : Kabasakal E, Arslan UE, Üner S, Konşuk Ünlü H, Bilir N, Yardım MS ve ark. Çocuklar İçin Sağlıklı Yeme Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Türkiye Çocuk Hast Derg 2021;15: 72-77.

Yazışma Adresi / Correspondence Address:

Esmâ KABASAKAL

Yıldırım Beyazıt University, Nursing Department,
Public Health Nursing Department Ankara, Turkey
E-posta: esm.akf@gmail.com

Geliş tarihi / Received : 19.04.2019

Kabul tarihi / Accepted : 31.12.2019

Elektronik yayın tarihi : 24.03.2020

Online published

DOI: 10.12956/tchd.556078

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to adapt the Healthy Eating Self-Efficacy for Children Scale to Turkish and determine its reliability and validity.

Material and Methods: It was performed adaptation, validity and reliability study of the Healthy Eating Self-Efficacy for Children Scale Turkish version in this methodological study. The scale was evaluated after the scale's seven-stage language equivalence study, with 613 students in six schools selected from three different socioeconomic levels. In the validity study, scale were evaluated explanatory factor analysis and confirmatory factor analysis for construct validity, test-retest for reliability assessment and Cronbach analyzes alpha coefficient for internal consistency. The scale was originally developed in girls aged between 8 and 10 years.

Results: Scale consisted of 9 items. The original Cronbach's alpha of the scale was 0.62. In this study, test-retest reliability of the scale was acceptable range for both boys ($\rho=0.541$, $p<0.01$) and girls ($\rho=0.553$, $p<0.01$). There was good internal consistency for both gender ($\alpha=0.677$ for boys and $\alpha=0.674$ for girls)

Conclusion: As a conclusion, Turkish version of the scale was valid and reliable.

Key Words: Child, Validity and reliability, Scale, Self-efficacy, Healthy eating

GİRİŞ

Beslenme sağlığın temel koşulu olup, sağlıksız beslenme hastalıkların nedenleri arasında önsıralarda yer almaktadır (1). Okul çağı çocukları, büyüme ve gelişme süreçleri nedeniyle yeterli ve dengeli beslenme açısından hassas bir gruba oluşturmaktadırlar (2). Sağlıklı beslenme, çocuklarda büyüme ve gelişmenin yanı sıra bilişsel kapasiteyi ve başarıyı artırmaktadır. Sağlıksız beslenme ve buna bağlı ortaya çıkan hastalıklar, çocuğun hastalık yükünü artırdığı gibi öğrenme potansiyelinde azalmaya neden olmaktadır. Yeterli ve dengeli beslenmesi olan çocuklar, okul içerisinde daha dikkatli, özenli olup öğrenim sürecinde daha başarılı ve fiziksel olarak daha aktiftirler (3). Yine sağlıklı beslenme, yaşam kalitesinin yükselmesini sağlamaktadır (4). Beslenme alışkanlıkları, çocukluk döneminden itibaren kazanılmaya başlanmaktadır. Bu dönemde kazanılan beslenme alışkanlıkları, erişkin dönemde devam edebilmektedir (5). Bu nedenle çocukluk döneminde sağlıklı yeme davranışlarının kazandırılması önemlidir. Literatüre göre okul çağı çocukları önerilen miktarda meyve ve sebze tüketmemekte, buna karşın enerji, yağ ve tuz içeriği fazla olan hazır yiyecek ve enerji içeceklerini, abur cuburu sık tüketmektedirler (6,7). Türkiye'de yapılan araştırmalara göre; çocukların önemli bir oranının kahvaltı yapmadığı, okulda sıklıkla simit ve bisküvi tükettikleri doymuş yağ, tuz ve kolesterolü fazla; meyve sebze ve temel besin gruplarını önerilenden az tükettikleri belirtilmiştir (8-11). Çocuklarda sağlıklı beslenme bilincinin geliştirilmesi ve beslenme davranışlarını etkileyen çoklu etkileşimli faktörlerin anlaşılmasını gerektirir (12). Bu bağlamda öz-yeterlik pek çok sağlık davranışının açıklanmasında önemli bir role sahiptir ve beslenme alışkanlıklarının güçlü bir belirleyicisi olarak gösterilmektedir (13). Öz-yeterlik bireyin bir davranışı yapabileceğine dair kendine olan güvenini ifade etmektedir (14). Sağlıklı yeme öz-yeterliği ise bireyin daha sağlıklı yiyecekleri seçme ve tercih etmesine ilişkin algılanan yeterlik düzeyidir. Bu nedenle sağlıklı beslenmenin değerlendirilmesinde ele alınması gereken bir göstergedir (15). Literatür bulgularına göre çocuklarda beslenme öz-yeterlik düzeyi, çocuğun beslenme alışkanlıkları ve beden kitle indeksi değerlerinin bir belirleyicisidir (16-18). Bu bağlamda çocukların sağlıklı beslenme davranışı

kazanmalarını sağlamak ve sağlıklı besin tüketimini arttırmak için öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi gerekir. Bu amaçla yapılmış uygun ölçme aracı olarak Story ve ark.(19) tarafından geliştirilen "Healthy Eating Self Efficacy Scale" oldukça yaygın kullanılan bir ölçme aracıdır. Bu araştırmada "Çocuklar İçin Sağlıklı Yeme Öz-Yeterlik Ölçeği" şeklinde çevirisi yapılan bu ölçeğin Türkçe konuşulan toplumlar için Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çözümlerinin yapılması amaçlanmıştır. Bu sayede çocukların sağlıklı yeme öz yeterlik düzeylerini saptayabilecek Türkçe geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı uyarlanmış olacaktır. Böylece çocukların sağlıklı yiyecekler seçimindeki isteklilikleri belirlenmiş olacak ve bu doğrultuda çocuklarda sağlıklı yeme davranışı kazandırma faaliyetlerinin planlanması kolaylaşacaktır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Story ve ark.(19) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinal adı "Self-Efficacy for Healthy Eating"dir. Ölçek çocukların sağlıklı yeme için öz yeterliliğinin değerlendirmesinde kullanılmak amacıyla 8-10 yaş grubu kız çocukları üzerinde geliştirilmiştir. Ölçek 9 maddeden ve tek boyuttan oluşan üçlü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0.62'dir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmış adı "Çocuklar İçin Sağlıklı Yeme Öz-Yeterlik Ölçeği"dir. Ölçek "Çocukluk Döneminde Şişmanlık, Ailelerin Algısı ve Yaklaşımı (Proje No: TUA-2015-5521)" çalışması kapsamında 2015 yılında uyarlanmıştır. Ölçeğin dil eşdeğerliği uyarlama çalışmasında aşamalı bir yöntem kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye çevrilmesi, araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar Türkçe ve İngilizceyi iyi düzeyde bilmektedirler. Türkçe çevirisi yapılan ölçek sağlık profesyonelleri (halk sağlığı ve diğer sağlık profesyonelleri) ve Türkçe uzmanları (Türkçe öğretmenleri ve Türk dili ve Edebiyatı uzmanları) tarafından kültürel uyumu açısından değerlendirilmiştir. Tekrar düzenlenen ölçeğin ön denemesi yapılmıştır. Ön deneme aşamasında 20 çocuk ve ailesine ulaşılmıştır. Ön deneme sırasında alınan görüşler doğrultusunda tekrar düzenleme yapılmış ve beş Türkçe uzmanı (Türkçe öğretmeni, Türk Dili ve Edebiyatı uzmanı) tarafından dil geçerliği yapılmıştır. Ölçek profesyonel ve tarafsız bir grup tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir.

İngilizce anadile sahip olan bir grup tarafından, original ölçek ve uyarlanan ölçek karşılaştırılmış ve uyumlu bulunmuştur (Ek 1).

Bu çalışmanın yapılması Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (GO 14-429-07) ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve okul yönetiminden idari izin alınmıştır. Türkçe formunun geçerlik/güvenirlik çalışması, Ankara'da altı okulda 4. Sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Araştırma sırasında ulaşılan 641 öğrenciden 613'ü çalışmada (n=328, %53.5 erkek ve n=285 %46.5 kız) yer almıştır. Okullar üç farklı sosyoekonomik düzeyden (n= 231, %37.7 düşük; n= 196, %32 orta; n=186, yüksek %30.3) seçilmiştir. Test tekrar-teste toplam 508 öğrenci (n=270, %53.1 erkek ve n=238 %46.9 kız) katılmıştır. Okulların sosyoekonomik düzeylerine göre katılım ise şu şekildedir: düşük sosyoekonomik düzeyde 163 öğrenci (%32.1), orta sosyoekonomik düzeyde 182 öğrenci (%35.8) ve yüksek sosyoekonomik düzeyde 163 öğrenci (%32.1). Ölçek uygulaması gözlem altında anket uygulama tekniği kullanılarak yapılmıştır. Ölçekte toplam dokuz soru bulunmaktadır. Sağlıklı besinleri tercih etmesine yönelik tercihlerini sorarak, tercih etme düzeyi sorulmaktadır. Her soru için "hiç zor değil", "biraz zor" ve "çok zor" seçenekleri yer almaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesi sırasında işaretlenen her "Hiç zor değil" seçeneği için 0 puan, işaretlenen her "Biraz zor" seçeneği için 1 puan ve işaretlenen her "Çok zor" seçeneği için 2 puan olacak şekilde tüm

maddeler alınan puanlar toplanmaktadır. Ölçekte katılımcılar 0 ile 18 arasında puan alabilirler. Ters kodlanan ölçek maddesi bulunmamaktadır. Ölçek puanının artması, sağlıklı yeme için öz-yeterliliğin daha da arttığını göstermektedir.

BULGULAR

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri hem erkek hem de kız çocukları için yapılmıştır. Erkek çocuklarda yapılan temel bileşenler analiz sonuçlarına göre; özdeğer=2.581, açıklanan varyans %28.680, Kaiser-meyer-olkin (kmo) testi sonucu 0.77 ve Bartlett testi sonucu 338.86 (p<0.001) olarak bulunmuştur (Tablo I). Erkek çocuklar için test-tekrar test Spearman's rho=0.541, ve ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach's alpha=0.677 bulunmuştur (Şekil 1). Kız çocuklarda yapılan temel bileşen analiz sonuçlarına göre öz değer= 2.574, açıklanan varyans %28.602, Kaiser-meyer-olkin (kmo) testi sonucu 0.727 ve Bartlett testi sonucu 367.495 (p<0.001) olarak bulunmuştur (Tablo II). Kız çocuklar için Test tekrar test Spearman's rho=0.553ve ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach's alpha=0.674 bulunmuştur (Şekil 2).

Geçerlik ve güvenilirlik yapılan araştırma grubunda sosyoekonomik düzeye göre Sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeği sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur.

Tablo I: Erkek çocuklar için sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeğinin açıklayıcı faktör analizi sonuçları.

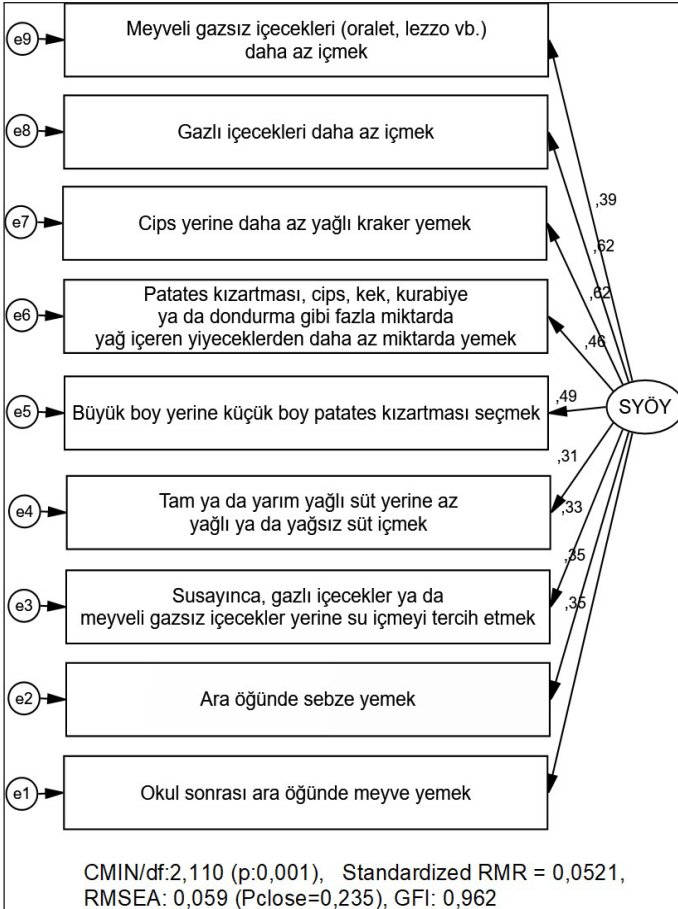
	Boyut
7. Cips yerine daha az yağlı kraker yemek	0.685
8. Gazlı içecekleri daha az içmek	0.680
5. Büyük boy yerine küçük boy patates kızartması seçmek	0.572
6. Patates kızartması, cips, kek, kurabiye veya dondurma gibi fazla miktarda yağ içeren yiyeceklerden daha az miktarda yemek	0.547
9. Meyveli gazsız içecekleri (oralet, lezzo vb.) daha az içmek	0.506
1. Okul sonrası ara öğünde meyve yemek	0.466
2. Ara öğünde sebze yemek	0.460
3. Susayınca, gazlı içecekler veya meyveli gazsız içecekler yerine su içmeyi tercih etmek	0.413
4. Tam yağlı süt yerine az yağlı veya yağsız süt içmek	0.409

Tablo II: Kız çocuklar için sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeğinin açıklayıcı faktör analizi sonuçları.

	Boyut
8. Gazlı içecekleri daha az içmek	0.692
6. Patates kızartması, cips, kek, kurabiye veya dondurma gibi fazla miktarda yağ içeren yiyeceklerden daha az miktarda yemek	0.678
7. Cips yerine daha az yağlı kraker yemek	0.633
5. Büyük boy yerine küçük boy patates kızartması seçmek	0.631
9. Meyveli gazsız içecekleri (oralet, lezzo vb.) daha az içmek	0.573
2. Ara öğünde sebze yemek	0.437
3. Susayınca, gazlı içecekler veya meyveli gazsız içecekler yerine su içmeyi tercih etmek	0.373
1. Okul sonrası ara öğünde meyve yemek	0.333
4. Tam yağlı süt yerine az yağlı veya yağsız süt içmek	0.259

Tablo III: Öğrencilerin sosyoekonomik düzey ve cinsiyetlerine göre Sağlıklı yeme öz-yeterlikölçeğinin puan dağılımı.

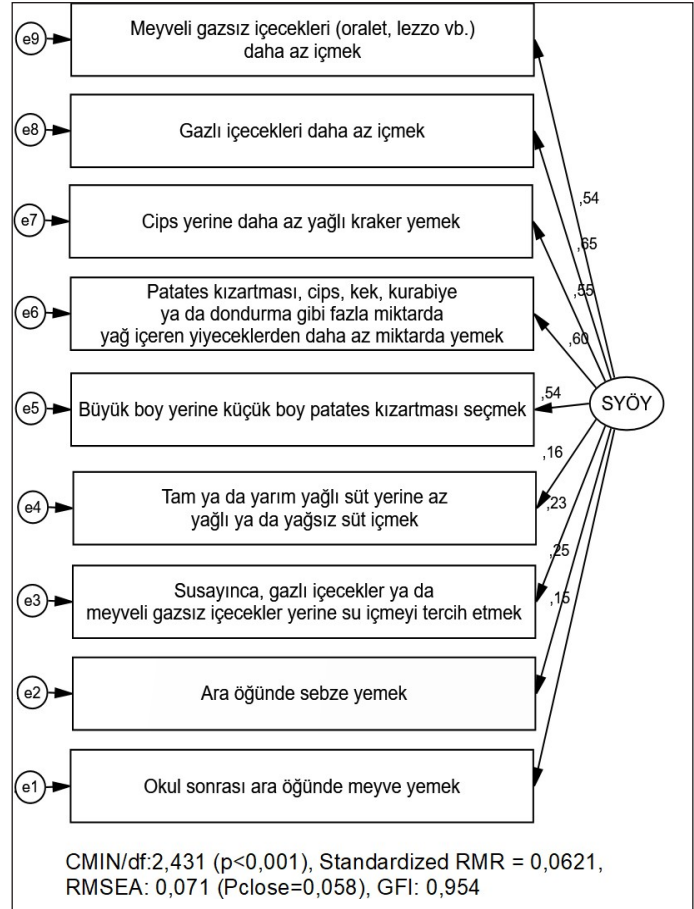
	n	Ortalama	SS	Ortanca	En Küçük	En Büyük	p
Sosyoekonomik Düzey							
Düşük	231	12.0	2.8	11.0	9.0	22.0	0.23
Orta	196	11.9	2.9	11.0	9.0	20.0	
Yüksek	186	12.3	2.9	12.0	9.0	24.0	
Cinsiyet							
Erkek	328	12.3	2.9	12.0	9.0	24.0	0.02
Kız	285	11.8	2.7	11.0	9.0	22.0	
Toplam	613	12.1	2.9	11.0	9.0	24.0	

Şekil 1. Erkek çocuklar için sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Çocukların cinsiyetlerine göre Sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre kızlarda Sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeği puanı erkeklere göre daha düşüktür (Tablo III).

TARTIŞMA

Sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeğinin (SYÖYÖ-Ç) orijinali 9 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır, Türkçe adaptasyonunda aynı yapı korunmuştur. Ölçeğin orijinali, kız çocuklarla geliştirilmiştir. Türkçe uyarlanma çalışması kız ve erkek çocuklar için yapılmıştır.

Şekil 2: Kız çocuklar için sağlıklı yeme öz-yeterlik ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

SYÖYÖ-Ç Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda, özgün ölçeğin tek boyutuna benzer bir dağılım elde edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği ölçümü sonucuna göre erkekler için 0.77 ve kızlar için 0.727 bulunmuştur. İstatistiki olarak KMO değeri, 0.7-0.8 arasında ise 'iyi' olarak yorumlanmaktadır; bizim sonuçlarımıza göre hem erkekler hem de kızlar için örneklem büyüklüğü "iyi" olarak değerlendirilmektedir (20). SYÖYÖ-Ç alt boyutun açıklanan varyans oranı erkek çocuklar için %28.680 ve öz değeri 2.581 olarak bulunmuştur. Kız çocukları için açıklanan varyans oranı 28.602 ve öz değeri 2.574 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; hem erkek 151 (CMIN/df= 2.110 (p<0.001),

Standardized RMR= 0.0521, RMSEA= 0.059 (Pclose=0.235), GFI= 0.962) hem de kız (CMIN/df= 2.431 (p<0.001), Standardized RMR=0.0621, RMSEA= 0.071 (Pclose=0.058), GFI= 0.954) çocukları için ölçeğin uyumu iyi düzeydedir (21, 22). Test- tekrar test için hesaplanan Spearman's rho korelasyon katsayılarına göre hem erkek (rho=0.541, p<0.01) hem de kız (rho=0.553, p<0.01) çocuklar için ölçeğin güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir (23). Ölçeğin iç tutarlılığı için hesaplanan Cronbach alpha katsayılarına göre; hem kız ($\alpha=0.677$) hem de erkek ($\alpha=0.674$) çocuklar için kabul edilebilir düzeydedir ve en az özgün ölçek kadar iyi sonuçlar alınmıştır (24-26). Özgün ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.62'dir (19).

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Ankara'da 3 farklı sosyoekonomik düzeyde 6 okulun 4. Sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Diğer yaş gruplarına ilişkin yorum yapabilmemiz mümkün değildir. Ayrıca, çalışmanın sadece Ankara'da yapılması da bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Bu tür çalışmaların sınırlılıklarından biri de karşılaştırılabilir altın standardın olmamasıdır. Bizim çalışmamızda da ölçeği karşılaştırabilecek bir altın standart yoktur.

SONUÇ

SYÖYÖ-Ç çocukların sağlıklı yeme öz-yeterlik düzeyini ölçmek üzere 9 maddelik 1 alt boyuttan oluşmaktadır (Ek 1). Bu boyuttan üretilen faktörler açısından araştırmamız özgün araştırma ile benzerlik göstermiştir. SYÖYÖ-Ç Türk toplumunda bu örneklem grubu için geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak başka çalışmalarda kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- WHO, Healthy Diet Key Facts. 2015 https://www.who.int/nutrition/publications/nutrientrequirements/healthydiet_factsheet_394.pdf Erişim Tarihi: 06.04.2019
- Khodae GH, Emami Moghadam Z, Khademi G, Saeidi M. Healthy Diet in Children: Facts and Keys. *Int J Pediatr* 2015;3:31183-94.
- Rose-Jacobs R, Black MM, Casey PH, Cook JT, Cutts DB, Chilton M, et al. Household food insecurity: associations with at-risk infant and toddler development. *Pediatrics* 2008;121:65-72.
- Baranowski T, Cullen KW, Baranowski J. Psychosocial correlates of dietary intake: Advancing dietary intervention. *Annu Rev Nutr* 1999;19:17-40.
- Özcebe H. Çocuklarda Şişmanlık Salgını. *Türkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics* 2015;1:79-83.
- Yılmaz SK, Özel HG. Okul Çağı Çocuklarda Şekerli İçecek Tüketimi ile Obezite Riski Arasındaki İlişki. *Bes Diy Derg* 2016;44:3-9.
- Savaşhan Ç, Erdal M, Sarı O, Aydoğan Ü. İlkokul çağındaki çocuklarda obezite görülme sıklığı ve risk faktörleri. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi* 2015;19:14-21.
- Öztürk C, Dicle A, Sarı HY, Bektaş M. Okul dönemindeki çocukların sağlık durumlarının belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi* 2004;163.
- Özcebe, H., Bağcı-Bosi, A. T., Yardım, M. ve Yardım, N. Türkiye Çocukluk Çağı (İlkokul 2. Sınıf Öğrencileri) Şişmanlık Araştırması COSI-TUR 2017, Ankara: Efe Matbaacılık.
- Baş M, Altan T, Dinçer D, Aran E, Kaya HG, Yüksek O. Determination of dietary habits as a risk factor of cardiovascular heart disease in Turkish adolescents. *Eur J Nutr* 2005;44:174-82.
- Öner N, Vatanserver Ü, Sarı A, Eklükü G, Güzel A, Karasalihoglu S. Prevalence of underweight, overweight and obesity in Turkish adolescents. *Swiss Med Wkly* 2004;134:529-33.
- McClain AD, Chappuis C, Nguyen-Rodriguez ST, Yaroch AL, Spruijt-Metz D. Psychosocial correlates of eating behavior in children and adolescents: A review. *The Int J Behav Nutr Phys Act* 2009;6:54.
- Rinderknecht K, Smith C. Social cognitive theory in an after-school nutrition intervention for urban Native American youth. *J Nutr Educ Behav* 2004;36:298-304.
- Bandura A. Social cognitive theory: an agentic perspective. *Annu Rev Psychol* 2001;52:1-26.
- Berman ES. The relationship between eating self-efficacy and eating disorder symptoms in a non-clinical sample. *Eat Behav* 2006;7:79-9.
- Ha SA, Lee SY, Kim KA, Seo JS, Sohn CM, Park HR, et al. Eating habits, physical activity, nutrition knowledge, and self-efficacy obesity status in upper-grade elementary school students. *Nutr Res Pract* 2016;10:597-605.
- Rabiei L, Sharifirad GR, Azadbakht L, Hassanzadeh A. Understanding the relationship between nutritional knowledge, self-efficacy, and self-concept of high- school students suffering from overweight. *J Educ Health Promot* 2013;2:39.
- O'Dea JA, Wilson R. Socio-cognitive and nutritional factors associated with body mass index in children and adolescents: possibilities for childhood obesity prevention. *Health Educ Res* 2006;21:796-805.
- Story M, Sherwood NE, Himes JH, Davis M, Jacobs DR, Cartwright Y, et al. An after-school obesity prevention program for African-American girls: the Minnesota GEMS pilot study. *Ethn Dis* 2003;13:54-64.
- Aktürk Z, Acemoğlu H. Tıbbi araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlilik. *Dicle Tıp Dergisi* 2012;39:316-9.
- Hooper D, Coughlan J, Mullen M. Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *EJBRM* 2008;6:53-60
- Feinian Chen F, Curran PJ, Bollen KA, Kirby J, Paxton P. An empirical evaluation of the use of fixed cutoff points in RMSEA test statistic in structural equation models. *Sociol Methods Res* 2008;36:462-94.
- Schober P, Boer C, Schwarte LA. Correlation Coefficients: Appropriate Use and Interpretation. *Anesth Analg* 2018;126:1763-8.
- Hume C, Ball K, Salmon J. Development and reliability of a self-report questionnaire to examine children's perceptions of the physical activity environment at home and in the neighborhood. *Int J Behav Nutr Phys Act* 2006;3:16.
- Sim J, Wright C. Research in health care: concepts, designs and methods. 1st ed. United Kingdom, Stanley Thornes Publishers 2000.
- Horne R, Hankins M, Jenkins R. The Satisfaction with Information about Medicines Scale (SIMS): a new measurement tool for audit and research. *Qual Health Care* 2001;10:135-40.

EK-1: Çocuklar İçin Sağlıklı Yeme Öz-Yeterlik Ölçeği**Yönerge:** Aşağıdaki sorular senin yeme alışkanlıkların ile ilgilidir.

Bazı yiyeceklerden daha az, bazı yiyeceklerden ise daha fazla tüketmenin senin için ne kadar zor olduğunu düşünüyorsun?

	Hiç zor değil	Biraz zor	Çok zor
1) Okul sonrası ara öğünde meyve yemek			
2) Ara öğünde sebze yemek			
3) Susayınca, gazlı içecekler ya da meyveli gazsız içecekler yerine su içmeyi tercih etmek			
4) Tam ya da yarım yağlı süt yerine az yağlı ya da yağsız süt içmek			
5) Büyük boy yerine küçük boy patates kızartması seçmek			
6) Patates kızartması, cips, kek, kurabiye ya da dondurma gibi fazla miktarda yağ içeren yiyeceklerden daha az miktarda yemek			
7) Cips yerine daha az yağlı kraker yemek			
8) Gazlı içecekleri daha az içmek			
9) Meyveli gazsız içecekleri (oralet, lezzo vb.) daha az içmek			